

Det kongelige danske geografiske Selskab.

Medl m af Selskabets Raad, Afdelingschef ved
Meteorologisk Institut, Cand. math. L. Willaume-

Jantzen er den 16. September afgaaet ved
Døden.

Wisconsin.

Ved

A. Bobjerg.

Da Udvandringen fra Danmark til Amerika i Midten af forrige Aarhundrede blev til en stærk og stadig Strøm, var der fra Begyndelsen af fire Steder, hvortil denne Strøm førte de allerfleste, som fulgte den. En stor Del af de danske Udvandrere blev i New York og Kystegnene der omkring. Flere drog som Guldgravere til California, og endnu flere havnede hos Mormonerne i Utah. I disse tre Stater var der i 1860 henholdsvis 1200, 1300 og 1800 indvandrede Danske.

Det fjerde Sted, hvortil Hovedstrømmen gik, var Chicago og Egnene Nord og Vest for denne By. De danske Indvandrere spredte sig her meget; men til Wisconsin kom der straks mange, saa de var i 1860 omtrent lige saa talrige der som i New York. I den sydøstlige Del af Wisconsin grundlagdes allerede midt i Fyrreerne den første danske Nybygd i Amerika, og et Par Aar senere blev den anden begyndt. Senere grundedes mange flere, og den danske Indvandring til Staten har stadig været meget stor. I en lang Række af Aar var der her flere Danske end i nogen anden Stat. I de sidste 20 Aar har der vel ikke været flest i Wisconsin. Men der har været meget n r lige mange i de fem Stater, hvor Danskerne er særlig talrige, og i 1905 var der kun nogle faa Hundrede flere i Iowa end i Wisconsin, hvor deres Antal var 16,700. Naar de indfødte Danske regnes med, bliver Tallet nok 50,000, eller en Tiendedel af alle Danske i de Forenede Stater.

Og det er ikke alene med Hensyn til Tallet,

at Danskerne i Wisconsin staar i første Række. Det danske Arbejde for Sprog og Tro fandt fra Begyndelsen af sit Hjemsted i Staten og vandt gennem en Række Aar større Udbredelse der end andre Steder.

Wisconsin har saaledes faaet meget at betyde for mange af vore udvandrede Landsmænd. Derfor er det vel værd at kende noget til dette Land. I det følgende skal der gives en Skildring af dets Natur og en Oversigt over dets historiske Udvikling, saa det kan ses, i hvilke Omgivelser vore Landsmænd lever, Skildringen er bygget dels paa egne Iagttagelser, dels paa trykte Kilder, hvoraf den vigtigste er: Reuben G. Thwaites: »Geography of Wisconsin«.

I. Om Wisconsin's Natur.

Wisconsin's Gr nsler dannes mest af Søer og Floder, saa Statens Form er meget uregelmæssig. Man har lignet den ved en Lufvante, hvis »Tommel-finger« er Halvøen Door County, som mod Nord- st skyder sig ud mellem Michigan Søen og «den grønne Bugt» — Green Bay. Udenfor Halv- ens Spids ligger nogle Smaa er. Statens  stlige Kystlinie langs Michigan Søen er meget lidt ind-skaaren. Søen har en Størrelse af 22,000 engelske (ca. 1000 danske) Kvadratmil. Dens Vandspejl er 580 Fod højere end Havets. Nordøst for Wisconsin ligger den store Halvø Øvre-Michigan, og Grænsen dannes heraf Menominee Floden og et Par Smaa-

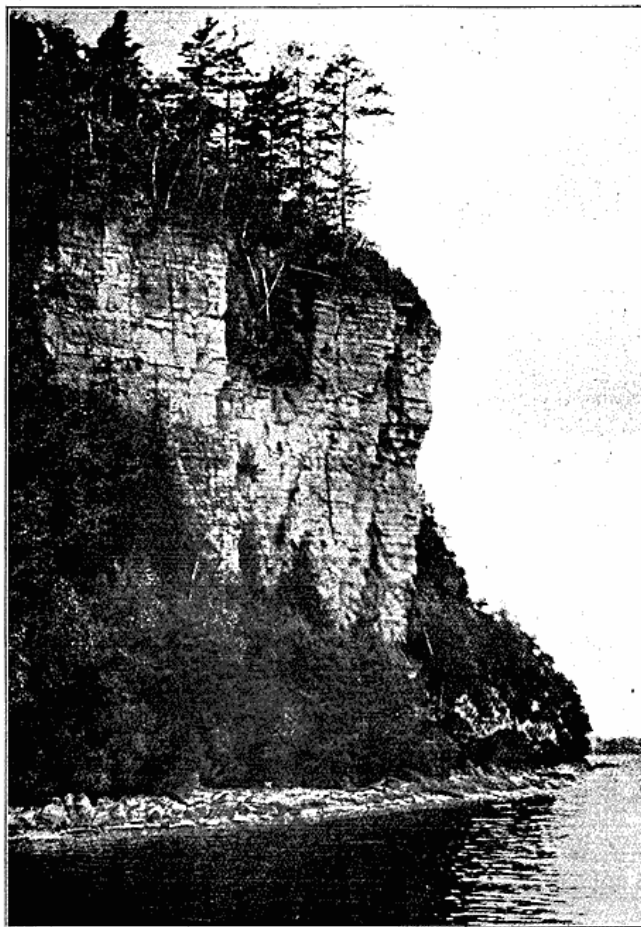
floder samt en ca. 13 Mil¹⁾ lang lige Linie. Mod Nord ligger Vestenden af den 31,000 eng. (ca. 1400 danske) □ Mil store Superior eller Øvre Sø. En bred Halvø skyder sig ud i denne Sø, og udenfor Halvøen ligger en stor Øgruppe, som hedder Apostel Øerne — et Navn, der minder om, at franske Missionærer var blandt de første Europæere, som gæstede disse Egne. Wisconsins Kystlinie er i alt over 100 Mil lang. Langs det meste af Statens Vestside ligger Minnesota. Nordligst er Grænsen en lige Linie paa en Strækning af ca. 8 Mil. Derpaa gør St. Croix Floden Skel under et omtrent 30 Mil langt bugtet Løb, hvis Hovedretning dog er lige mod Syd. Endelig skiller Mississippi Floden mellem Wisconsin og Minnesota paa en noget længere Strækning og mellem Wisconsin og Iowa godt en Snes Mil. Den løber mod Sydøst. Den sydlige Grænselinie er helt lige og ca. 30 Mil lang med Illinois mod Syd. Den følger $42\frac{1}{2}^{\circ}$ n. B., og derfra til Statens nordligste Punkt paa den yderste af Apostel Øerne, som ligger lidt Nord for den 47. Breddegrad, er der knap 70 Mil. Wisconsins Beliggenhed svarer til den sydlige Halvdel af Frankrigs samt Svejts' og Nord-Italiens. Den 90. Længdegrad Vest for Greenwich deler Staten i to meget nær lige store Dele, og dens Yderpunkter mod Øst og Vest ligger begge omtrent 3 Grader fra Midtlinien. Afstanden mellem dem er knap saa stor som Statens Længde fra Syd til Nord.

Wisconsins Fladefang udgør lidt over 56,000 eng. □ Mil (omtrent 2550 danske). Staten er saaledes $3\frac{2}{3}$ Gange saa stor som Danmark, knap saa stor som England og Wales og godt halvt saa stor som Italien. Dens tre Nabostater, Michigan, Illinois og Iowa, har hver samme Størrelse, medens den fjerde, Minnesota, er halvanden Gang saa stor.

De sydvestlige 450 □ Mil af Wisconsin — Egnene ud mod Mississippi — kaldes af Geologerne »the driftless area« — det driftfri Omraade, fordi Istidens skridende og drivende Masser ikke har dækket det. Underlaget er her Kalksten og Sandsten, hvoraf Jordbunden i Tidernes Løb er dannet under Indflydelse af Sol og Vejr og Vand.

¹⁾ Danske Mil, som i det følgende, naar ikke andet siges.

Plantevæksten har føjet Muldlaget til den stærkt kalkholdige Jord. Her findes dybe Dale, som er omgivet af Bakker og Høje, der ofte er stejle og skarpt skaarne i mange underlige Former, som undertiden minder om Ruiner af gamle Borge og Volde. Andre er mere afrundede, og ikke saa faa staa som helt isolerede Knuder og Kegler af

Orneklinten (Kalksten) paa Tommelfingeren ved Michigansøen.

Sandsten. En Del af dem er paa Toppen dækket af Kalksten. Det ser ud, som disse »Hatte« har virket beskyttende paa Højene, der bærer dem. Et større Højdedrag gennemskærer den mellemste Del af dette Omraade, og gennem det er hugget Tunneller for Jærnbaner. Enkelte Steder findes store Bakker, der syner meget, fordi de staa saa enlige. Den højeste er Blue Mound (Blaahøj), som hæver

sig 1700 Fod over Havet og er et af de højeste Punkter i Wisconsin. Et Par andre er 1200 og 1300 Fod høj. Mineralske Kilder findes hist og her.

Fra St. Croix Flodens Munding og mange Mil ned langs Mississippi er der talrige høje, smukke Skrænter og Bakker. Blandt disse er Mont Trempealeau den mærkeligste. Den staar i Floden som en høj, stejl Bakkeø, men dog med en lille Smule Forbindelse med Land. Floden udvider sig paa en Strækning af 5—6 Mil til en lang, smal Sø, som hedder Lake Pepin. Hele denne Egn hører til de mest naturskønne i Wisconsin, og det vil sige meget, da Landet har mange meget smukke Egne. Baade langs Floden og rundt i hele »det driftfri Omraade« findes en Del Løvskov, men dog ikke nær saa meget som i tidligere Tider. I det sydvestlige Hjørne af Staten, i Nærheden af Mississippi, er der Bly- og Zink-Miner, som for mange Aar siden spillede en større Rolle, end de nu gør.

Omtrent de fem Sjettedele af Wisconsin har faaet Jordbunden dannet og Overfladeforholdene formet under og lige efter Istiden. I de østlige Egne træder Kalkstenene stærkt frem. En lav Kalkstensaas strækker sig langs Michigan Søen helt fra Grænsen af Illinois og op til Spidsen af Halvøen (»Tommelfingeren«) — ja Øerne længere ude er Brudstykker af denne Aas. Mod Syd er den 6—7 Mil fra Søen og skraaner jævnt ned mod denne, medens den falder ret brat mod Vest. Her ligger nedenfor Aasen en stor Lavning eller Dalsænkning, som fra Green Bay over Winnebago Søen breder sig mer og mer, jo længere den kommer Syd paa. Dens mindre, østlige, Del gaar langs Aasen ned i Illinois. Dens betydeligste Del har derimod sydvestlig Retning og krysser Landet helt over til Mississippi.

Mod Nord findes mange Granit- og Sandstens-Klipper. De ejendommeligste af de sidste danner store Dele af Halvøen og Øerne i Superior Søen. De er brune af Farve og gør Landskabet særdeles smukt. De gæstes hver Sommer af en Mængde Mennesker, som dels er Turister, dels søger til Egnen for Sundhedens Skyld, naar det er kvælende varmt i Byerne længere mod Syd i Staterne. Granitten danner ligesom Sandstenen mange Bakkedrag, men ogsaa jævne Flader saavel som talrige Flodbrinker og Kløfter. Egentlige Bjerge findes ikke i Wisconsin. Men der er enkelte store

Højdedrag, som viser noget af Bjærgnaturen. Det største af disse Højdedrag hedder Penokee Kæden. Den er ca. 20 Mil lang, men naar dog omtrent tværs over Staten fra Michigan til Minnesota, knapt 10 Mil fra Superior Søen. I Øst er Kæden 1800 Fod høj, og dette er den største Højde i Wisconsin. Den er jævnt aftagende mod Vest, ned til 1100 Fod. Superior Søen ligger 600 Fod over Havet, og fra Penokee Kæden har de korte Floder derfor stærkt Fald og rask Fart mod Nord til Søen. De danner mange mindre Vandfald, der bruser med stor Larm over Klipper og Sten. Disse Højder og Floder gæstes hver Sommer, ligesom Kysten og Øerne, af mange fra sydligere Egne, som vil nyde den kølige, friske og storslaaede Natur. Længere mod Øst og lidt mere sydlig er der ogsaa nogle Højdedrag, og fra disse nordlige Egne aftager Landets Højde ret

Typisk Skovparti.

jævnt mod Syd, hvor det er lavest, og mange Steder kun ligger lidt over Michigan Søens Flade og meget nær lige med Superior Søens.

Det meste af Wisconsin's Overflade er bølgeformig med talrige Bakker og Dale; men ogsaa med mange jævne eller kun lidt skraanende og rullende Strækninger. Bakkerne er ikke sjælden høje og bratte, og Dalene bliver paa saadanne Steder ofte til Snævring og dybe Kløfter. Andre Steder er Bakkerne dannet af Grus og Sten, og da er de som Regel smukt afrundede. Ved Istidens Ophør laa Landet som nøgne Sand- og Lerbanker i Vandet og med mange Klippepartier. Efterhaanden blev der mere Land og mindre Vand. Floderne dannede sig faste Lejer. Plantevæksten har nu gennem Aartusinder forvandlet den nøgne Jord til frugtbar Muld. Der er dog nogle Strækninger, særlig inde midt i Staten, hvor Jordbunden

er magert Sand. I den nordlige Halvdel findes en Mængde Sumpe og Moser, hvoraf en stor Del er vigtige som Voksesteder for Tranebær, der endog dyrkes meget.

Der findes i Wisconsin som i mange andre Stater en Del af de saakaldte »artificial mounds« — kunstige Høje, som maa være dannet af Mennesker, men dog i en forhistorisk Tid, der efter alt at dømme ligger længere tilbage end de Indianeres, som Evropæerne nogen Sinde har kendt. Disse Høje har mange sære Former. Nogle er som Slinger, andre har Menneskeskikkelse, men i meget grove Træk. Man har funden baade Vaaben og Redskaber i dem.

Prærierne i Illinois har mod Nord deres Fortsættelse op i det sydlige Wisconsin, hvor der er meget aabent Land, som for længst er enten dyrket eller taget i Brug til Græsning. Men der fandtes ogsaa mange større og mindre Skove, spredt ud over eller omkransende de aabne Landskaber. Disse Skove bestod af Løvtræer, hvoraf de vigtigste var Eg, Ahorn, Ask o. a. Meget af disse Skove er nu ryddet; men der er nok levnet til at gøre Nytte i Landbruget og til at pryde Landskabet. Snart ser man dem som Bælter omkring store dyrkede Strækninger, snart som kønne Smaaskove og Lunde, indrammet af de grønne Marker. Det sydøstlige og østlige Wisconsin helt op til Green Bay er tillige prydet af en talrig Mængde Smaasøer, som snart ligger i Krans af Skove, snart af frugtbare Enge og Marker, og gør hele denne Egn meget naturskøn. De fleste Søer er meget smaa; dækkende fra et Hundrede eller færre til nogle Tusinde Tønder Land. Kun nogle enkelte har en Størrelse af ca. en dansk Kvadratmil, og kun en eneste er en stor Sø, nemlig den før nævnte Lake Winnebago, som har en Længde af ca. 5 Mil og dækker omtrent 10 □ Mil. Mange af disse smukke Søer i de smilende Omgivelser er søgte Sommeropholdssteder for Chicagos og andre Byers rige Familier, som her ligger paa Landet og nyder Naturens Skønhed og Herlighed. Store Villahyer er vokset op ved Søernes Bredder; men de er kun befolkede i Sommertiden. Lystsejls er en meget yndet og udbredt Sport. I den Lavning, der Vest for Kalkstensaaen gaar Syd paa fra Winnebago Søen, løber Rock Floden (Klippefloden), som gennem Illinois naar ned til Mississippi. Den svarer ikke særlig til sit Navn, da den mest er omgivet af en idyllisk landlig Natur. Det

samme gælder som Regel de øvrige Floder i Øst-Wisconsin. Af disse er en Del kun smaa og flyder roligt fra Aasen ud i Michigan Søen.

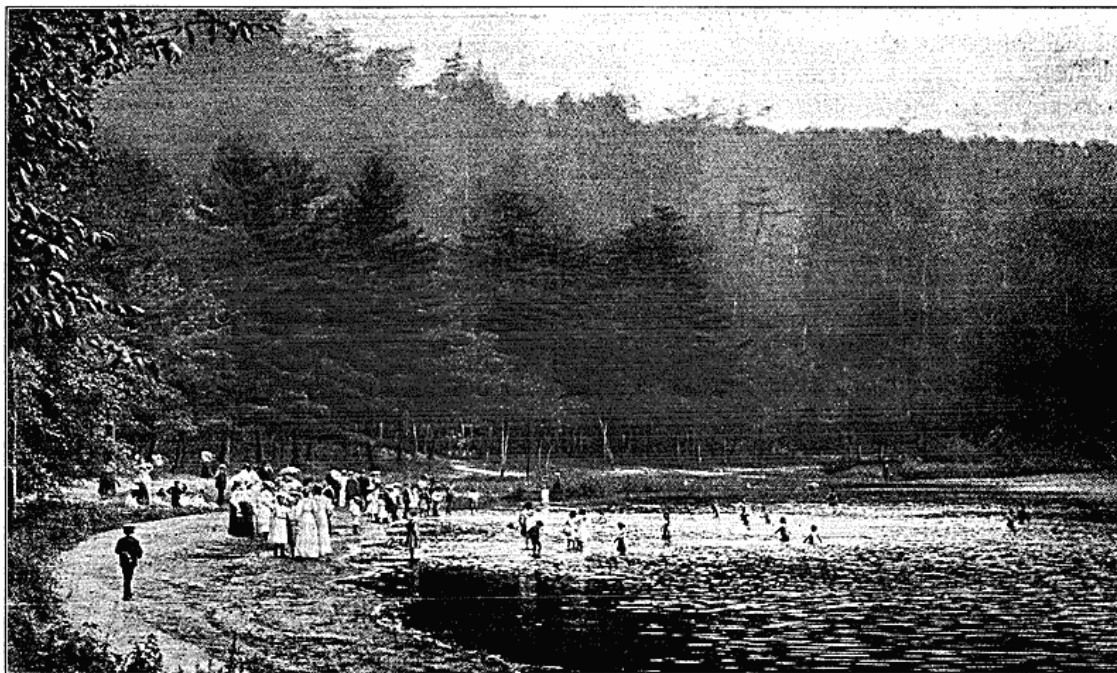
Op gennem Midten af Staten var Landet oprindeligt næsten helt dækket af Skov, hvoraf Løvtræerne mange Steder udgjorde Hovedparten eller de allerfleste. Men jo længere man kom Nord paa, des talrigere blev Naaletræerne. Den nordlige Halvdel af Landet var endnu for et halvt Aarhundrede siden fyldt af vældige, tætte Naaleskove, der dannedes af forskellige Slags Fyr (den vigtigste er Hvidfyrren), Gran og Hemlock (*Tsuga* eller *Abies Canadensis*) med flere eller færre Løvtræer ind imellem. Sumpene dækkedes af Tamarack (det amerikanske eller »sorte« Lærketræ). Løvtræerne var Eg (særlig Rød- og Hvideg), »Hard Maple« (Sukker-Ahorn), Ask, Elm, Lind, Birk, Poppel, »Butternut« (»Smørnød«, hvid Valnød) samt Hickory (ogsaa Valnød, *Carya alba*). Avnbøg, »Jærntræ« (smaa, meget haarde i Veddet) og Hasselbuske var meget almindelige og dannede sammen med Ogrøden af de store Træer samt et Vildnis af Brombær- Hindbær- og andre Bærbuske en ofte uigennemtrængelig Underskov. En Busk (*Sumac*, *Rhus typhina*) med store, fjerdelte Blade og store rødbrune Blomsterduske gror næsten alle Vegne i Skovbryn og langs Veje i Skovegne. Den bruges baade til Farvning og i Garverier. Nu er Skovene plyndret og meget af deres Grund opdyrket. Men dog er der værdifulde Strækninger og Pletter tilbage.

I Nord og Nordvest er der ogsaa talrige Søer, maaske endnu flere end i Øst og Sydøst. Man regner, at der er mindst 2000 Søer i Wisconsin, og de dækker 70 □ Mil. De nordlige Søers Størrelse er omtrent som de andres; men der er slet ingen store iblandt dem. Mange af dem ligger mellem høje, bratte Bakker og Klippepartier. De er ofte dybe, med Sandbund og sandede Bredder, samt tæt indrammede af de store Skove. De talrige vilde Dyr, Vandfugle og Fisk gør disse nordlige Egne til et sandt Paradis for Jægere og Fiskere, i den Tid da der maa jages og fiskes. Den endnu vilde og romantiske Natur i Skovene og ved Søerne gæstes ogsaa af talrige Turister og andre Landliggere.

Wisconsins Blomsterverden er rig. Af Kurvblomster alene findes ikke mindre end 150 Arter, deriblandt Kamille, Løvetand og Solsikke. Aakander findes i Søerne, og i Skov og Eng samt paa Markerne er der talrige Blomster og Græsarter,

som er fælles for de fleste Egne i det nordlige tempererede Jordbælte. Adskillige danske Planter mangler dog, f. Eks. Skovmærke, medens der til Gengæld findes andre, som ikke gror i Danmark, saaledes Ginger (*Zingiber officinale*), en Urt, der indsamles i stor Mængde for sin krydrede, stærke Rodstoks Skyld. Insekterne er ogsaa talrige. Dette gælder særlig Myggene, der i Forsommeren kan være en sand Landeplage, og Fluerne, som kommer i Mængde noget senere. Guldsmede ses tidlig paa Sommeren i store Sværme ved Søerne.

findes slet ikke. En Slags Panther og Lossen ses nu og da, men kun længst mod Nord. Vildkatten er mere almindelig. Den graa Ulv er talrig i Skovene, og Prærieulven findes i de skovløse Egne. Wolverene (*Gulo luscus*), der er lavere, men stærkere bygget end Ulven, ses her og der, men er ikke meget udbredt. Den røde Ræv er almindelig, den graa sjælden. Maar, Ilder, Skunk (*Mephitis mephitis*), Odder, Vaskebjørn og Badger (lavbenet Grævling, *Taxidea Americana*) samt forskellige Arter af Væsel er almindelige. Elsdyr

Fra Djevlesøen i en vild Klippegn nær Portage.

Fuglene lægger man meget Mærke til. Der er mange Arter af dem, og en Del af Arterne tæller mangfoldige Individuer. Her skal nævnes nogle af de mest almindelige: Drosler og Gærdesmutter er kun et Par af den store Sangerskare; Svaler, Spurve, Blaafugle, Værlinger, Korsnøb, Skader, Krager, Træpikkere, Ugler, Høge, Duer, Skovhøns, Snepper, Hejrer og mange andre Vadefugle. Ænder og andre Svømmefugle hører til dem, som alle kender.

Blandt Pattedyrene er Rovdyrarterne de talrigste. Den sorte Bjørn er almindelig i de nordlige Skove; den brune er sjælden, og den graa

og Buffalo er længst udryddede. Det almindelige Dyr (Hjort) er derimod talrigt i de nordlige Skove. Flere Slags Egern, Jordegern (Gopher), Woodchuck (en Gnaver, *Arctomys monax*, der sover Vintersøvn), store Pindsvin samt den hvide og den graa Hare er meget udbredte. Af Fisk er der mange Slags baade i de store Søer og i Indsøer og Floder. Nogle af de almindeligste og vigtigste er Hvidfisk (*Coregonus clupeaformis*), Ørred og Gedde samt beslægtede Arter.

Wisconsin har et mærkeligt Flodsystem. Det er allerede nævnt, at Kalkstenssaasen i Øst og Penokee-Kæden i Nord danner to Vandskel, hvorfra

der kun er kort til de store Søer. Fra de nordøstlige Højder langs Grænsen af Øvre-Michigan løber en Del ret betydelige Floder mod Sydøst ud i Green Bay. Den største af dem er Grænsefloden Menominee. I den inderste Vig af Green Bay udmunder den store Fox (Ræve) Flod, som kommer helt inde midt fra Syd-Wisconsin og i nordøstlig Retning gennemløber det tidligere omtalte store Lavland, der gaar paa Skraa tværs over Staten. Flodens Vej falder ogsaa gennem Winnebago Søen, som den altsaa forbinder med Green Bay. Fra to smalle Strimler Land mod Nord og Øst samt fra det noget større Opland til Green Bay føres Vandet da gennem de store Søer og over Niagara Vandfaldet ud i Atlanterhavet. Men fra hele det øvrige Wisconsin, og det er den allerstørste Del af Staten, løber Vandet mod Sydvest og Syd ud i Mississippi for af denne Flod at føres ud i den Mexicanske Bugt. Vandskellene i Wisconsin skiller derfor mellem de to Hovedafløbssystemer i det østlige Nordamerika. Men det mærkeligste er, at der paa enkelte Punkter findes en Forbindelse mellem Floder, som hører til de to Systemer.

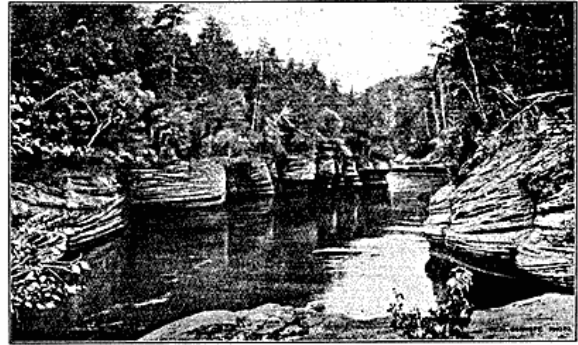
Den ejendommeligste af disse Forbindelser finder man mellem den allerede nævnte Fox Flod og Hovedfloden, der hedder Wisconsin, og som har givet Staten sit Navn. Denne Flod udspringer i den sørige Egn helt mod Nord ved Michigans

Fox Floden.

Grænse. Dens Løb er omtrent lige i Syd midt ned gennem Staten til den midt i Sydlandet slaar en stor Bue mod Øst. I sit østligste Punkt ved Byen Portage gør den en skarp Drejning og fortsætter herfra sit Løb i sydvestlig Retning ud til Mississippi, idet den følger det store Dalstrøg, saa den og Fox Floden ligger i Forlængelsen af hinanden, kun løbende i modsatte Retninger. Og ved Por-

tage er der kun en god Fjerdingsvej mellem de to Floder. Fox har sit Udspring ca. 3 Mil mere østlig, men gør ved Portage en skarp Bøjning mod Nord. De to Floder er kun adskilt ved en stor Sump, som i Tøbrudstiden ikke sjælden sættes under Vand. Naar det sker, er der altsaa Vandvej mellem de store Søer og Mississippi. Fra dette Sted løber

Flaadens Leje ved Wisconsin Floden.

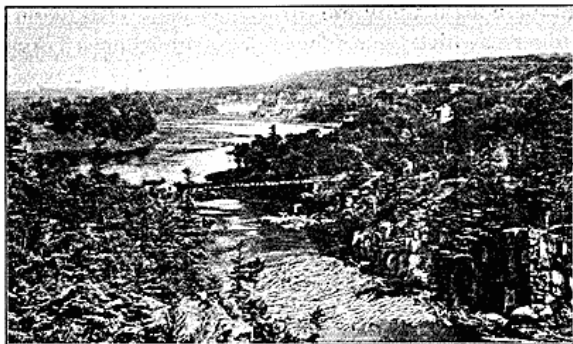
Vandet baade til Atlanterhavet og til den Mexicanske Bugt. Nu er der gravet en Kanal gennem Sumpen, saa Vandvejen er stadig aaben. Betydningen af denne Forbindelse, især i tidligere Tider, skal vi siden se.

Wisconsin Floden optager en Mængde større og mindre Floder og Vandløb, og den fører store Vandmasser ud i Mississippi. Mange Steder har den banet sig Vej mellem stenede Brinker, gennem snævre Dale og dybe Kløfter med stejle Vægge. Hvor det brusende Vand saaledes har gnavet og slidt sig ned gennem Sandstenen, indtil Dalene og Kløfterne nu findes der med deres Omgivelser, som undertiden har Lighed med Ruiner af Fæstninger og Volde, ser man mange storslaaede Naturskønheder, der er et yndet Maal for Turister. Floden danner flere mindre Vandfald og bruser i det hele med vild Larm under sit hurtige Løb. Indianerne gav den Navn efter sit Løb, idet »Wisconsin« betyder »den vilde, larmende, hurtige Strøm«.

De betydeligste Floder længere mod Vest har alle noget af det samme Præg som Wisconsin. De kommer alle Nord fra og falder i Mississippi. Først er der Black Floden (den sorte), der ikke er meget betydelig. Noget længere Vest paa kommer Chippewa Floden helt oppe fra Penokee Højden. Den har en Mængde Tilløb, hvoraf nogle er store,

Endelig er der Grænsefloden mod Vest: St. Croix. Den har sit Udspring i en Sump, der ligger i Penokee Højdens vestlige Del, hvor ogsaa én af Smaaflojerne, som løber mod Nord, har sin Kilde. Her er da ogsaa en Forbindelse mellem de nordlige og de sydlige Vande. St. Croix Floden har paa det meste af sit øvre og mellemste Løb mer eller mindre klippefulde Bredder. St. Croix Falls er et stort Vandfald, nær hvilket der findes stejle Klipper og en Snevring i Flodløbet. Floddalen her har mange meget smukke Partier, og alt var oprindelig dækket af Skov. Floden er dobbelt saa lang som Gudenaas og fører, især i Foraarsstiden, store Vandmasser ud i Vandenes Fader. I sit nedre Løb er den bred og flyder roligt gennem et bakket, frugtbart og smukt Landskab.

Wisconsin's Klima er meget forskelligt fra Syd-Frankrigs og Nord-Italiens. Det har mere Lighed med Fastlandsklimaet i Østerrig-Ungarn og Egnene ved det Sorte og det Kaspiske Hav. I Wisconsin er der meget kolde Vintre og varme Somre. Men Forskellen mellem de to Yderpunkter er en Del mindre ved Michigan og Superior Søernes Kyster end i Statens Indre og længst mod Vest. Her er Luften tør og klar, og der er meget Solskin. Ved Kysterne findes en Del Fugtighed i Luften, saa Taage og Graavejr ofte indtræffer. I Frostvejr er

St. Croix Falls. Byen og Faldene.

denne Luft meget mere bidende end den tørre, sollyse Luft inde i Landet. Blæsten er sjælden ret haard, men mærkes dog mere, eftersom Skovene forsvinder. Fugtigheden i Luften trænger ogsaa længere ind over Landet end tidligere, da de tætte Skove skærmede. Ved Superior Søens Kyster er Juli Maanedes Gennemsnitsvarme 16° Celsius, medens Januar viser -10° . I de sydlige Egne ved

Michigan Søen er de tilsvarende Tal 20° og -8° , medens de paa den 44. Breddegrad inde i Landet ved Mississippi er 22° og -10° . Her er Forskellen altsaa 32° , medens den er $4-6^{\circ}$ mindre ved Kysterne, og mindst i Nord, hvor Sommeren er forholdsvis kølig. Tallene viser da ikke alene Forskellen mellem Kyster og Indland, men ogsaa den

Fra Parken ved St. Croix Floden.

mellem Nord og Syd. I de sydlige Egne har man de rigtig varme Somre.

De anførte Tal giver dog ingen fuldstændig Forestilling om, hvad Sommervarme og Vinterkulde i Wisconsin betyder. 30° Varme er ret almindelig i den korte Sommertid, og 35° , ja endog 40° indtræffer. Om Vinteren er $20-25^{\circ}$ Frost noget, man meget tit oplever, medens $30-35^{\circ}$ vel ikke er almindeligt, men dog heller ikke helt sjældent indtræder. Og det kan, omend sjældent, fryse $40-45^{\circ}$. Det ses da, at der er langt mellem Ydergrænserne. For Fuldstændigheds Skyld kan tilføjes, at Aarets Middelvarme er 8° . Det aarlige Regnfald er ca. 30 Tommer. Det meste falder i Foraars og Forsommer samt i det tidlige Efteraar. I den varmeste Sommertid kan der falde Tordenbyger. Stærke Uvejr er sjældne; men enkelte Gange har Hvirvelstorme dog gaaet over Dele af Staten. Mindre Haglstorme har nu og da gjort Skade paa Avlen.

Foraaret er ofte koldt, men dog med varme Dage imellem. I April smelter Sne og Is hurtigt, og denne Tøbrudstid giver meget Vand og vanskeligt Føre. Naar den er forbi, og Varmen ret er kommen i Luften, begynder den egentlige Grødetid. I Maj og Juni sker der en kraftig Udfoldelse af alt Planteliv. Senere bliver det tit tørt, og Sæden modnes hurtigt. Nattefrosen begynder ofte først i September, senest midt i Maaneden. I Oktober og

November — stundom til langt ind i December — er det Aarets skønneste Tid, den saakaldte »Indianersommer«, med dejlige, milde, klare Solskinsdage og dirrende varm Luft, hvori alt fortoner sig som i et florlet Slør. Det er ogsaa Aarets mest pragtfulde Tid, da Nattefrosten og Solen hjælpes ad at klæde Skoven i en glimrende Farvepragt, idet de forskellige Træers Blade faar hver sine Farver, hvori det røde, brune og gule, ofte med gyldent, glimrende Skær, er mest fremherskende. Sidst i Oktober er Løvfaldstiden gjerne forbi. Frosten tager haardere fat, og det kan sne. Men som oftest varer det dejlige Vejr endnu længe.

Naar Vinteren ret begynder, da »fryser det op«, siger man. Sneen falder i tætte Lag og bliver liggende. Tidligere indtraf aldrig en Tøvejrdsdag om Vinteren; men det har sket i de senere Aar. I ca. fire Maaneder ligger Sneen og dækker Jorden som et hvidt, skærmende Tæppe, saa Kulden ikke kan øde Planterødderne. Den glimrer i det blændende Solskin om Dagen og tindrer i Maanens og Stjærnernes Skær i de højnordiske Vinternætter. Isen paa Søerne slaar Revner, naar Vandet synker og Sneen tynger, og Lyden heraf klinger med høje Toner og høres milevidt i de stille Skove, især i de ellers tavse Nætter. Sneen er tør, og Slædekørslen baner faste Veje. Den klare Solskinsluft er forfriskende og styrkende. Under samme Temperatur mærker man ikke Kulden nær saa stærkt i Wisconsin som paa Atlanterhavskysten.

Med sin forskelligartede Natur, der i mange Henseender er rig og smuk, og som paa sine Steder minder om frugtbare Egne i Danmark, har Wisconsin øvet en stor Tiltrækning paa talrige Danske, og de har der fundet en god Hjemstavn. Staten har som alle de andre Stater faaet et Kæle- eller Øgenavn. Men det stammer ikke fra nogen af dens mest fremtrædende Ejendommeligheder. Det er taget fra den lille Grævling i Skovene og lyder »the Badger State«.

II. Af Wisconsin's Historie.

Gennem Aartusinder laa det Land, der foran er skildret, hen i Urtilstandan, med sine vældige Skove, sine Floder og Søer. Kun Naturens Børn — »den røde Mand«, Indianeren — havde hjemme her, hvor Jagt og Fiskeri til de fleste Tider kunde drives med godt Udbytte. De vilde Dyr førte deres

Kamp for Tilværelsen; men de og Indianerne maatte lade hverandre have Plads i Urskoven.

Den Ejendommelighed, hvorpaa der i det foregaaende er givet et Par Eksempler: at Floder, som hører til de store Søers System, og andre, der hører til Mississippi Bækkenet, er ligesom knyttet sammen, gjorde Wisconsin til Mødested for østlige og vestlige Indianerstammer. Da Englænderne kom til Amerika og drev Iroquois Indianerne i New York Vest paa, trængte disse Algonquin Stammerne endnu længere bort i samme Retning, saa de over de store Søer kom til Wisconsin og ad Floderne naaede op til Vandskellene. Men samtidig var Dakota Stammerne fra Vestens Prærier paa en langsom Vandring mod Øst, og fra Mississippi kom de ogsaa ad Floderne op i Wisconsin. Senere kom Franskmandene til de samme Egne, og fra den Tid af spiller Wisconsin en stor Rolle i Amerikas Historie. Men for at kunne forstaa dette er det nødvendigt at faa en kort Oversigt over Franskmandenes Fremtrængen.

Snart efter at Kolumbus havde opdaget Amerika, fandt franske Fiskere Vej til New Foundlands fiskerige Banker, hvorfra de saa Aar efter Aar hjembragte Torsk i stedse større Mængde. Dette store Torskefiskeri blev en Rigdomskilde for Frankrig. Fiskerne havde fundet en Guldgrube i Havet og udnyttede den med stor Flid. Mens de spanske Riddere og Eventyrere drog paa Jagt efter Guldminer i sydlige Egne, fangede Franskmandene Torsk i det kolde Hav mod Nord og solgte dem i Evropa for Guld. Men i Længden kunde Frankrig ikke nøjes med dette. Cartier, en dygtig Sømand, blev sendt ud for at prøve, som adskillige andre, at finde Nordvestvejen til Indien. Dette lykkedes dog ikke. Men han fandt St. Lawrence Floden og sejlede op ad den, til han naaede Klippen, hvor nu Quebec ligger. Her fandt han nogle faa Barkhytter, og Indianerne, som boede i dem, tog vel imod ham og fortalte ham om større »Byer« længere oppe ved Floden. Cartier sejlede med nogle faa af sine Mænd i Smaabaade op til Stedet, hvor nu Montreal ligger. Her saa han Skarer af Indianere, som dansede og sang og i Kanoer roede ud til ham. Han gik i Land og fulgte dem til en Udhugning i den tætte Skov, hvor der laa en indiansk Landsby, omgivet af Majsmarker. En Palisadering af Træstammer stod som en Mur omkring den. Midt i Byen var en aaben Plads, og rundt om den laa lange Barkhuse, hvorfra Kvinder og

Børn strømmede ud. De rørte ved de hvide Mænds Ansigter og Skæg og befølte deres underlige Vaaben og Krigsdragter. Saa blev de skubbet til Side, og Krøblinge, Blinde og Gamle blev ført frem, at de kunde blive rørt ved og helbredet af de mærkelige Fremmede, som Indianerne troede var Guder. Cartier udvekslede Gaver med Indianerhøvdingene og sejlede saa tilbage. Næste Aar kom han hjem og aflagde Beretning om sin Færd.

Fra det Øjeblik af stiledede man i Frankrig efter at bebygge og herske over disse Egne. Men det ene Forsøg efter det andet paa at grundlægge den første Nybygd mislykkedes, indtil efter mange Aars Forløb den rette Mand fik Ledelsen i sin Haand. Det var Opdageren Champlain, som foruden Evnen til at gaa i Spidsen og lede og styre alt fra Dag til Dag tillige havde baade Vidsyn og Fremsyn. Han forstod ogsaa at opdrage og uddanne unge Mænd til at udføre Opdager- og Pionerarbejdet. I Aaret 1608 grundede han Quebec, og han holdt Fred og Venskab med alle omboende Indianere, ja gik med dem i Krig mod Iroquoiserne længere mod Syd. Han sejrede, men holdt sig siden borte fra Fjenderne og ledede Franskmændenes Fremtrængen mod Vest langs Floden og de store Søer. Det var hans Plan at skabe et nyt, stort Frankrig her i den ny Verden. Men det gik langsomt. Den franske »Avantgarde« bestod hovedsagelig af tre Slags Mennesker. Der var Lederne og deres Folk: Opdagere og Soldater; dernæst Missionærer og Præster, og endelig Pelsjægere og Pelshandlere. Missionærene var ofte de forreste. Med Krucifiks, Bibel og Alter paa Ryggen vandrede de gennem Skovene, roede over Søer og opad Floder, byggede Kapeller af Birkebark og virkede utrætteligt for at omvende og oplyse Indianerne. Disse var ofte fredelige og lod sig paavirke; men mange viste et fjendtlig Sindelag og forfulgte og pinte Missionærene. Adskillige af disse blev brændt; men intet — Lidelser, Hunger, Kulde, Strabadser i Vildskoven — kunde holde dem tilbage.

Pelshandlernes og Jægernes Opgave var at samle saa mange kostbare Skind som muligt. Bæverkindene var de vigtigste. I de Tider var Bæverne talrige; nu er de udryddede i disse Egne. I Fælder og paa andre Maader fik man fat i Dyrene; men de fleste Skind tiltuskede man sig dog fra Indianerne, med hvem man holdt store Markedsstævner. Mange af disse Jægere og Handelsmænd levede blandt Indianerne og giftede sig med indi-

anske Kvinder. Dette hjalp i høj Grad til, at der i det hele blev ved at være et godt Forhold mellem Franskmænd og Indianerne, medens Englænderne stadig laa i Krig med disse. Som Missionærer og Jægere kom længere og længere mod Vest, anlagde de Missions- og Handelsstationer, og den franske Konges Mænd byggede Palisadeforter. Inden mange Aar var man naaet frem langs Bredderne af Søerne Huron og Michigan samt den østlige Del af Superior Søen. Landet blev godt undersøgt, saa langt man kom frem. Hovedstationen i disse Egne laa ved Mackinac Strædet, hvor Huron og Michigan Søerne mødes. Efter Pionererne fulgte Nybyggerne, som ryddede Skov og levede af Agerdyrkning, Jagt og Fiskeri. Deres Liv var haardt og trælsomt; men der kom dog flere og flere. Fra Midten af det 17. Aarhundrede sendte den franske Konge store Skarer over til det ny Land, og efterhaanden kom Skibsladninger af unge Kvinder, saa hver Mand kunde blive gift.

Men allerede før den Tid havde Champlain, der var den første Guvernør i Ny Frankrig (Canada), fæstet sine Øjne paa Landet Vest for Michigan Søen. Han vilde vinde det for Frankrig og samtidig sikre sig Indianernes gode Vilje og Pelshandelen med dem. I Aaret 1634 sendte han en af sine dygtigste unge Mænd, Jean Nicolet, Vest paa, for at han skulde underhandle med Indianerne. Over Mackinac Strædet og Michigan Søen naaede han det nuværende Wisconsin og sejlede ind til det inderste af Green Bay, hvor han havde et stort Møde med Indianerne, som med Undren stirrede paa ham, der var den første hvide Mand de saa. Efter at han havde sluttet Forbund med dem, sejlede han og hans Følge i Kanoer halvvejs op ad Fox Floden, hvorpaa de gik over Land til Illinois og saa drog ad Søerne tilbage til Canada. Imidlertid gik der nu 25 Aar, inden nogen anden hvid Mand gæstede Wisconsin. Da kom to Pelshandlere, Radisson og Groseilliers, til Fox Flodens Munding og sejlede op ad den. Man ved ikke rigtig, om de fandt Forbindelsen med Wisconsin Floden og fulgte denne ned til Mississippi. Men de har vel næppe gjort det, da det saa nok var bleven kendt. Derimod ved man, at de samme Mænd i 1661 byggede et Palisadefort ved det inderste af Chequamegon Bugten i Superior Søen, nær ved hvor nu Byen Ashland ligger. 1665 anlagde Fader Allouez samme Sted en Missionsstation, og 1671 grundedes en anden Jesuit

Mission under Navnet De Pere lidt ovenfor Fox Flodens Munding.

Da skete i Aaret 1673, Hovedbegivenheden i Wisconsins ældre Historie. Under Samlivet med Indianerne paa de store Søers Kyster havde Fransk-mændene hørt megen Tale om en vældig Flod, som Indianerne kaldte Mississippi — Vandenes Fader. Maaske dette var den længe eftersøgte Gennemsejling til Indien. I Haab om, at det forholdt sig saaledes, blev Fader Marquette, Grundlæggeren af Mackinac Missionen, og Louis Joliet, en dygtig Pelshandler og Opdager, sendt ud med 5 Mænd for at finde Floden og følge den til Havet. De drog en Foraarsdag af Sted fra Mackinac i to Birkekanoer og roede langs Kysterne, indtil de naaede det inderste af Green Bay. Herfra roede de videre op ad Fox Floden, og venligt sindede Indianere viste dem Vej og hjalp dem deres Baade fra den og over til Wisconsin Floden. Ad denne sejlede de saa videre ned mod Mississippi. Under denne Sejlads prøvede Indianerne hele Tiden at faa dem til at vende om, idet de fortalte en Mængde Historier om alle de Ulykker, der truede dem, hvis de fortsatte. Ved den store Flod levede vilde, krigerske Stammer. En Djævel vilde drukne dem i et dybt Hul, hvori han boede. Uhyrer vilde ødelægge deres Kanoer, og Heden vilde fortære dem. Men Marquette kendte ikke til Frygt. Han vilde røgte sit Ærinde, og efter syv Dages Sejlads paa Wisconsin Floden gled de ud paa Mississippis brede Strøm, som de fulgte langt ned mod Syd men dog ikke til dens Udløb.

Marquette blev snart klar over, at Mississippi ikke førte til Indien. Men Opdagelsen af Floden blev dog af den største Betydning for Fransk-mændene. De syv Mænd vendte tilbage ad samme Vej, som de var draget ud, og de Efterretninger, Joliet og Marquette bragte hjem fra Rejsen, overbeviste La Salle, som da var Frankrigs største Mand i den ny Verden, om, at Floden, de havde fundet og besejlet, var den samme, som Spanierne kendte langt mod Syd, og som udmundede i den Mexicanske Bugt. Denne Overbevisning affødte hos La Salle et levende Ønske og en fast Beslutning om, at han vilde undersøge hele Mississippi Dalen, gøre den til Frankrigs Eje og faa den befolket af sine Landsmænd, der skulde dyrke dens rige Jord og her finde et behageligere Klima og et lettere Udkomme end oppe i det barske Canada. Han vilde skabe en Alfarvej her oppe fra og

ned til Bugten i Syd, og franske Forter skulde beherske Indsejlingen og hele Vejen, som de allerede gjorde det ved St. Lawrencefloden og Søerne i Nord. Under utrolige Farer og Besværligheder, men med en Jærnvilje, der overvandt alle Vanskeligheder og al Modstand, løste La Salle i Løbet af nogle Aar den første Del af Opgaven. Den store Opdager blev midt i sit Arbejde myrdet af nogle Skurke blandt sine egne Folk. Men det nærmere om alt dette hører ikke her hen.

Hovedsagen er her at se, hvorledes Wisconsin blev Overfartssted og Bindeled mellem Egnene om de store Søer og Mississippi Bækkenet. Og Overfartsstedet i snævrere Forstand var det Punkt, hvor Fox og Wisconsin Floderne bøjer sig nær sammen, og hvor Indianerne tidligere havde mødt hverandre. Som Joliet og Marquette sammen med deres Mænd og ved Indianernes Hjælp her havde ført deres Kanoer fra Flod til Flod, skete noget lignende nu efterhaanden tiere og tiere. Stedet blev kaldet Portage, et fransk Ord, der betyder Transport- eller Overførselssted. Dette og lignende Steder, baade i Wisconsin og i andre Egne, fik ikke alene Betydning for Opdagelsesrejserne, men i den følgende Tid i høj Grad for Handel og Samkvem. Der kom stedse flere franske Pelshandlere og Jægere til Wisconsin, og en Del Smaaforter byggedes rundt omkring. Landet spillede en stor Rolle i hele den franske Pelshandel fra Slutningen af det syttende til langt forbi Midten af det attende Aarhundrede. Mange Indianere gik med Fransk-mændene i deres Krige mod Englænderne, og skønt ingen faste Nybygder endnu var grundede i Wisconsin ved Midten af Aarhundredet, havde Landet dog allerede været af megen Betydning.

Omkring ved Aar 1760 nedsatte den franske Familie Langlade sig ved den inderste Vig af Green Bay og grundlagde her den første blivende Nybygd i Wisconsin. Den er siden vokset til en betydelig By, som ogsaa hedder Green Bay, og som ligger paa begge Sider af Fox Flodens Udløb. Andre Steder, hvor der tidligere var Forter og Stationer, er der ogsaa vokset Byer frem. Milwaukee blev begyndt i 1785 som en Handelsstation. Fra 1835 af regnes den for By. Portage stammer fra 1793.

Imidlertid havde Frankrig tabt i Kampen om Overherredømmet i Amerika og afstod i 1763 alle sine nordlige Besiddelser til England. Ved Uafhængighedskrigens Afslutning i 1783 af-

stod England alt, hvad der ligger Syd for de store Søer, til de nydannede Forenede Stater. Men i Wisconsin vedblev dog den franske Indflydelse at gøre sig gældende i lang Tid. Senere var Egnen praktisk i Hænderne paa engelske Handelsselskaber, og først i 1816 hestes det amerikanske Flag paa Fort Howard ved Green Bay. Pelshandelen blev ved at være Hovedvirksomheden, indtil Wisconsin i 1836 blev organiseret som et Territorium under de Forenede Stater. Men allerede i Tyverne strømmede mange Mennesker til Blyminerne i Sydvest, som var bleven opdagede over 100 Aar før, og nu i en halv Snes Aar blev stærkt udnyttede. Samme Aar, som Territoriet organiseredes, kom talrige Nybyggere fra Østen og tog for Alvor fat paa Rydning og Opdyrkning — Skovbrug og Agerbrug. Dermed begyndte den Udvikling, som siden har ført Wisconsin frem med Kæmpeskridt. I 1800 var der kun 115 hvide Mennesker bosiddende indenfor Statens nuværende Grænser, 1820 var der 1300, og 1830 3600. Men i 1836 var Tallet vokset til 12,000, og siden den Tid har ingen fransk eller engelsk Indflydelse været at spore.

Wisconsins Indianerne var, som nævnt, i det hele varme Venner af Franskmændene, og de stod i venligt Forhold til Englænderne, efter at disse var bleven Herrer i Landet. Derfor stod de som mange andre Stammer ganske naturligt sammen med Englænderne imod Amerikanerne baade under Frihedskrigen og den senere engelske Krig i 1812. Et Par Gange efter den Tid har de gjort svage Forsøg paa at rejse sig mod Amerikanerne. I 1827 gik Winnebago Stammen paa Krigsstien under Høvdingen Red Bird (Rødfugl), men blev straks tvungen til at nedlægge Vaabnene. Fem Aar senere var det Sac og Fox Stammerne, som ført af Black Hawk (Sorthøg) begyndte Krigen, der voldte megen Larm og Uro, da man antog den for farligere, end den i Virkeligheden var. I et Par blodige Slag blev Indianerne helt overvundne, og unødvendig mange af dem blev dræbt. »Black Hawk Krigen«, som den kaldtes, er den sidste Indianerstrid i Wisconsin. En Del Indianere har fortsat Stammernes gamle Levemaade som Jægere og Fiskere. Andre lever af mer eller mindre tilfældigt Arbejde. Nogen Paavirkning har de fleste efterhaanden modtaget, men desværre ikke altid til det gode. Ikke saa faa har vænnet sig til et civiliseret Liv. Saaledes lever nu omtrent 500 Familier

paa Farme, som de selv dyrker. I alt er da ca. 10,000 Indianere i Wisconsin.

I Tiden efter 1836 strømmede Invandrerne ganske naturligt i store Skarer til Wisconsin. Folketallet var i 1840 steget til 31,000, og jo længere man kom frem i Fyrrene, des stærkere svulmede Strømmen op, saa Folkemængden i 1850 var over 300,000. Den 29. Maj 1848 blev Wisconsin ophøjet til Stat i Unionen, og fra da af har den staaet ligestillet med de andre Stater. Tilstrømningen af Mennesker vedblev. De kom fra Østen og fra Evropa, og i 1860 var der over $\frac{3}{4}$ Million i Staten. De følgende fem Aar øgedes Tallet kun meget lidt paa Grund af den store Borgerkrig, der bragte mer eller mindre Standsning i alting overalt i Landet, medens store Skarer af de unge kraftige Mænd drog i Krigen. Fra Wisconsin stillede over 90,000 Mænd under Fanerne, eller næsten $\frac{1}{8}$ af hele Befolkningen. Dette bragte Staten store Tab; men aldrig saa snart var Krigen forbi, før alt atter gik frem med raske Skridt. Indvandringen fortsattes, og Folkemængden øgedes tillige mer og mer ved Fødsler. I 1870 var den over 1 Million. I det følgende Tiaar voksede den til $1\frac{1}{3}$ Million, og i det næste igen til $1\frac{2}{3}$. I 1900 var den bleven en Del over 2 Millioner, og endelig i 1905 var den $2\frac{1}{4}$. Befolkningen er naturligvis langt fra jævnt fordelt i alle Egne; men Gennemsnitstætheden bliver ca. 900 til hver Kvaradratmil, hvilket er omtrent en Fjerdedel af Tætheden i Danmark. I det hele er de sydøstlige Egne tættest befolkede, somme Steder ligesaa tæt som Danmark. Mod Nord finder man saa andre Egne, hvor der i meget store Landskaber gennemsnitlig ikke lever mere end et til to Hundrede Mennesker paa hver Kvadratmil.

Der er ca. 85,000 flere Mænd end Kvinder i Staten. Af hele Befolkningen er knap halvanden Million født i Wisconsin, en kvart Million i andre Stater, og lidt over en halv Million i Udlandet. Af disse sidste er knap Halvdelen Tyskere, og over Femtedelen Skandinaver, deraf 63,000 Nordmænd, 27,000 Svenske og knap 17,000 Danske. Regnes de i Landet fødte Tyskere og Skandinaver med, faas nok henimod $\frac{3}{4}$ Million Tyskere og $\frac{1}{3}$ Million af nordisk Byrd. Dette giver i alt over 1 Million Mennesker, eller omtrent Halvdelen af Wisconsins Befolkning. Af andre Folkeslag er mange repræsenterede. Fra Polen er kommen ca. 37,000, hvoraf Halvdelen bor i Milwaukee. Canada har sendt over 20,000, medens Irland, England og Bøhmen

hver er mødt med omtrent samme Antal som Danmark. Derefter kommer Østrig, Rusland, Svejts og Holland, for hvis Vedkommende Tallene atter er halverede. Finland, Skotland, Belgien og Italien har hver sendt godt 4000, Ungarn 3000, Frankrig 1500 og Grækenland 1000. Fra alle andre Lande er der tilsammen kun kommen knap 2500. Af disse er 100 Kinesere og en halv Snes Japanesere. Der findes ca. 2300 Negere i Staten, og som før nævnt 10,000 Indianere.

Der er en Storby i Wisconsin: Milwaukee ved Michigan Søen. Den havde i 1905 313,000 Indbyggere, eller $\frac{1}{7}$ af Statens Befolkning. Den ligger smukt paa høje Banker ud imod Søen. Byen er berømt for sine store Ølbryggerier, sin talrige tyske Befolkning (omtrent 60,000 indvandrede — vel over 150,000 i alt), sin store Søhandel, gode Jærnbane forbindelser og mange Fabrikker. Tre Byer har over 30,000 Indbyggere: Superior (37,000) har en udmærket Havn ved Storsøen. Racine (32,000) Syd for Milwaukee er smukt beliggende som denne. Den har en talrig dansk Befolkning (over 3000 indvandrede og en halv Snes Tusind i alt). Her findes store Vognfabrikker m. fl. og god Søhandel. Oshkosh (31,000) ved Fox Flodens Indløb i Winnebago Søen, er især bekendt for sine store Værksteder, hvor der laves flere Døre og Vindueskarne end noget andet Sted i Staterne. Dernæst kommer fire Byer, som hver har over 20,000 Indbyggere: La Crosse (29,000) ligger meget smukt ved Mississippi. Den er et Centrum for Tømmerindustrien. Madison (25,000) er Wisconsins Hovedstad. Den ligger særdeles smukt mellem nogle Søer midt inde i Syd-Wisconsin. For-

uden det at være Regeringens Sæde er Madison kendt som Universitets-, Skole-, Biblioteks- og Museumsby. Sheboygan (24,000) ligger ved Kysten Nord for Milwaukee. Her er store Møbelværksteder. Green Bay (23,000) har stor Sejlads paa sin gode Havn, samt Savmøller og Trævarefabrikker.

Ti Byer har hver mellem 12 og 19 Tusinde Indbyggere. 19 har hver mellem 5000 og 10,000. 50 har hver mellem 2000 og 5000, og andre 50 har hver mellem 1000 og 2000. De 137 Byer har tilsammen en Million Indbyggere. Men dertil kommer ca. 230 mindre Byer, hvis Indbyggerantal ligger mellem 250 og 1000. I dem lever omtrent 100,000 Mennesker, hvoraf følger, at Befolkningen i Wisconsin er omtrent ligelig fordelt mellem By og Land. Dette betyder dog ikke, at Halvdelen af Befolkningen er sysselsat med eller lever af Landbrug, da adskillige flere end de, der dyrker Jorden, lever paa Landet. Der er i det hele ca. 175,000 Farme i Staten; men det samlede Antal Familier i By og paa Land er ca. 460,000. Heraf fremgaar, at i al Fald ikke Halvdelen af Familierne driver Landbrug. Tjenestekarle og andre faste Landarbejdere udgør godt 100,000; men andre almindelige Arbejdere er lige saa talrige, og af Haandværkere og Butikssvende samt ugifte Kontorfolk er der mange flere. Blandt de ikke selvstændige Arbejdere bliver de paa Landet saaledes ogsaa i Mindretal.

Om Samfundsforhold og Næringsveje samt om Danskerne i Wisconsin skal der meddeles nogle Oplysninger i en senere Artikel.